

۱ کوتاهترین طول موج فرابنفش هیدروژن اتمی چند برابر کوتاهترین طول موج فرورسرخ آن است؟

نام طیف	مقدار n'	مقدارهای n	ناحیه طیف
لیمان	۱	۲ و ۳ و ۴...	فرابنفش
پاشن	۳	۴ و ۵ و ۶...	فروسرخ

- (۱) $\frac{1}{4}$
 (۲) $\frac{4}{9}$
 (۳) $\frac{1}{9}$
 (۴) $\frac{4}{49}$

۲ لامپ A نور تک‌رنگی با طول موج λ_1 را با توان ثابت P_1 تابش می‌کند و لامپ B نور تک‌رنگی با طول موج $2\lambda_1$ را با توان ثابت $2P_1$ تابش می‌کند. تعداد فوتون تابش شده از لامپ A در یک ساعت چند برابر تعداد فوتون تابش شده از لامپ B در یک دقیقه است؟

- (۱) ۵۰
 (۲) ۱۵
 (۳) ۳۶
 (۴) ۶۰

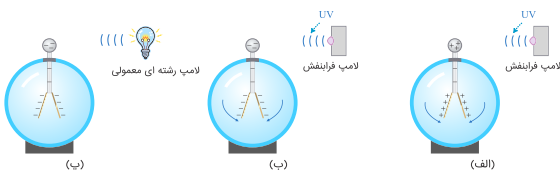
۳ انرژی یونش الکترون اتم هیدروژن در سومین حالت برانگیخته‌اش چند برابر حالت پایه آن است؟

- (۱) $\frac{1}{3}$
 (۲) $\frac{1}{9}$
 (۳) $\frac{1}{4}$
 (۴) $\frac{1}{16}$

۴ اگر الکترونی که در اتم هیدروژن در تراز $n = 4$ قرار دارد، با تابش فوتونی در ناحیه فرابنفش به طور مستقیم به تراز n' برود در تراز جدید نیروی الکترواستاتیکی (کولنی) وارد بر الکترون از طرف هسته چند برابر خواهد شد؟

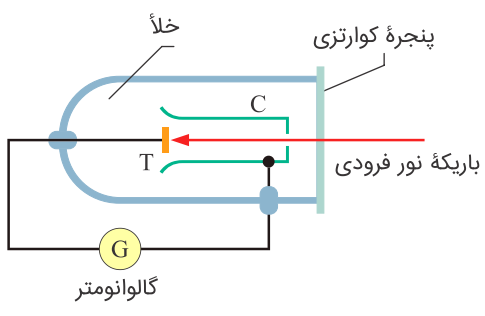
- (۱) 2^4
 (۲) 2^6
 (۳) 2^8
 (۴) 2^{16}

۵ باتوجه به اثر فوتوالکتریک، چند مورد از شکل‌های زیر صحیح ترسیم شده‌اند؟

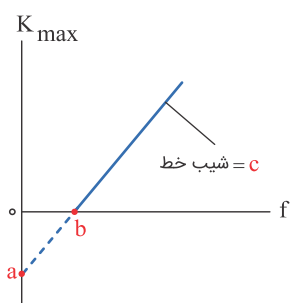
- (۱) هر سه مورد
 (۲) دو مورد
 (۳) یک مورد
 (۴) هیچ‌کدام

مطابق شکل زیر باریکه نوری به صفحه T می‌تابانیم. چند مورد از عبارات زیر صحیح هستند؟
 الف) اگر پدیده فوتوالکتریک رخ دهد، با افزایش بسامد باریکه نور فرودی، گالوانومتر عبور جریان بزرگتری را نشان خواهد داد.
 ب) اگر پدیده فوتوالکتریک رخ دهد، با افزایش شدت باریکه نور فرودی، گالوانومتر عبور جریان بزرگتری را نشان خواهد داد.
 پ) اگر پدیده فوتوالکتریک رخ ندهد، با افزایش بسامد باریکه نور فرودی، امکان وقوع پدیده وجود خواهد داشت.
 ت) اگر پدیده فوتوالکتریک رخ ندهد، با افزایش شدت باریکه نور فرودی، امکان وقوع پدیده وجود خواهد داشت.

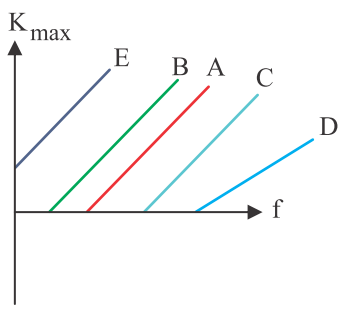
- (۱) یک مورد
- (۲) دو مورد
- (۳) سه مورد
- (۴) چهار مورد

در نمودار زیر که بیشینه انرژی جنبشی فوتوالکترانها برحسب بسامد نور فرودی را نشان می‌دهد، چه رابطه‌ای بین مقادیر a و b و C برقرار است؟

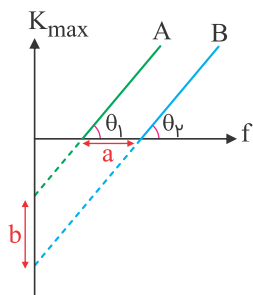
- (۱) $\frac{a}{bc} = 1$
- (۲) $\frac{a}{bc} = -1$
- (۳) $\frac{ab}{c} = 1$
- (۴) $\frac{ab}{c} = -1$

اگر نمودار بیشینه انرژی جنبشی فوتوالکترانها برحسب بسامد نور فرودی به آنها برای فلزی به صورت خط A باشد و همین نمودار برای فلز دیگری که تابع کار کمتری دارد ترسیم شود، به صورت کدام خط درخواهد آمد؟

- (۱) B
- (۲) C
- (۳) D
- (۴) E

مطابق شکل زیر، نمودار انرژی جنبشی بیشینه فوتوالکترون‌ها برحسب بسامد تابش فرودی به آن‌ها برای دو فلز A و B رسم شده است. مقادیر a و b و نیز زوایای θ_1 و θ_2 چه نسبتی باهم دارند؟ (h ثابت پلانک و c تندی نور در خلأ است)

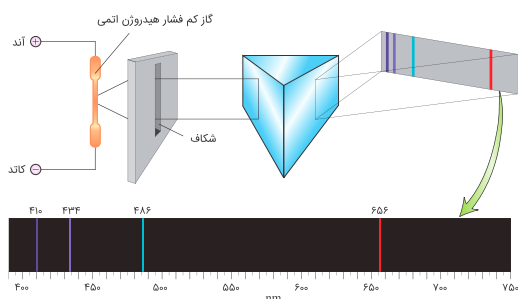
$$\frac{b}{a} = hc \text{ و } \theta_1 = \theta_2 \quad (1)$$

$$\frac{b}{a} = h \text{ و } \theta_1 = \theta_2 \quad (2)$$

$$\frac{b}{a} = hc \text{ و } \theta_1 < \theta_2 \quad (3)$$

$$\frac{b}{a} = h \text{ و } \theta_1 > \theta_2 \quad (4)$$

در شکل زیر که مربوط به طیف اتمی گاز هیدروژن اتمی است، همه طول‌موج‌ها متعلق به رشته ..... هستند و برای به دست آوردن بلندترین طول‌موج (656 nm) در فرمول ریذبرگ باید به جای n عدد ..... قرار داده شود و با افزایش عدد n تعداد دیگری خط در سمت ..... شکل ایجاد می‌شود.

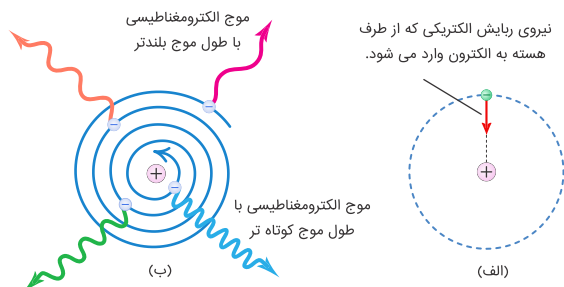
(۱) بالمر (2), (n' = 2), ۳، راست

(۲) لیمان (1), (n' = 1), ۲، چپ

(۳) بالمر (2), (n' = 2), ۳، چپ

(۴) لیمان (1), (n' = 1), ۲، راست

شکل‌های زیر به کدام نارسایی مدل اتمی رادرفورد اشاره دارند؟

(۱) شکل (الف) به عدم توجیه پایداری اتم و شکل (ب) به عدم توجیه

شعاع‌های اتمی

(۲) شکل (الف) به عدم توجیه پایداری اتم و شکل (ب) به عدم توجیه طیف

خطی گسیلی

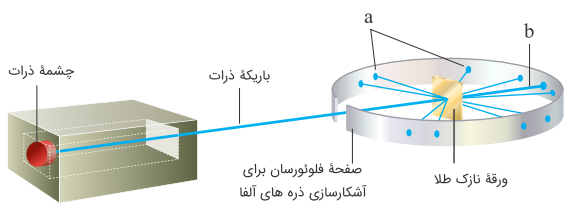
(۳) شکل (الف) به عدم توجیه پایستگی انرژی در اتم و شکل (ب) به عدم

توجیه طیف خطی گسیلی

(۴) شکل (الف) به عدم توجیه پایستگی انرژی در اتم و شکل (ب) به عدم

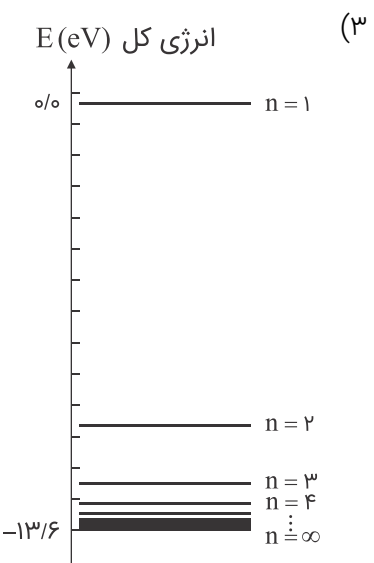
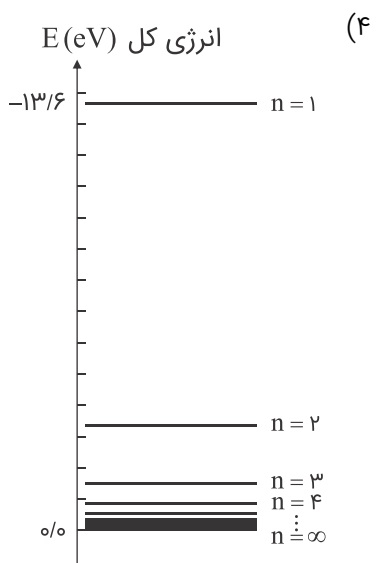
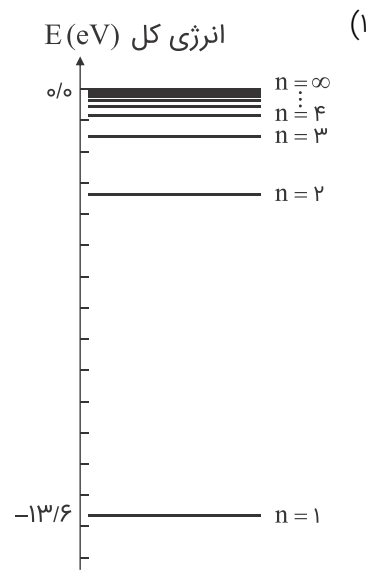
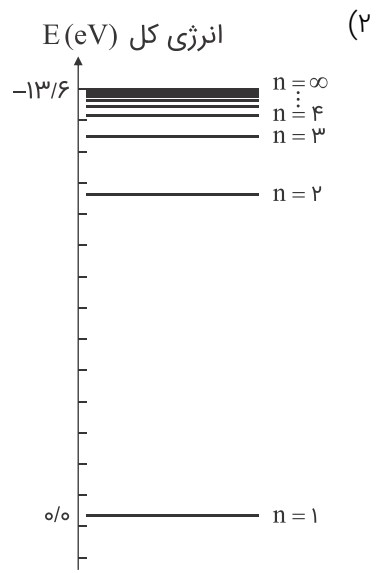
توجیه شعاع‌های اتمی

شکل زیر آزمایش مشهور پراکندگی رادرفورد را نشان می‌دهد. باریکه ذرات از جنس ..... بوده و تعداد ذرات **a** نسبت به ذرات **b** ..... هستند.

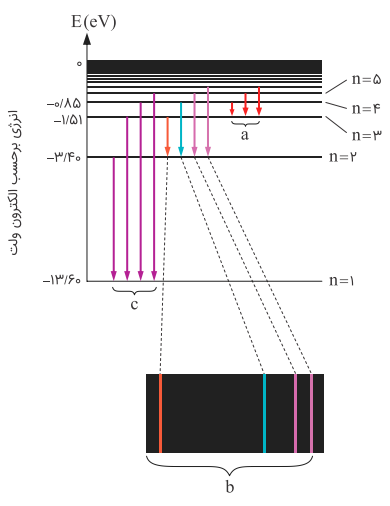
- (۱) الکترون - بیشتر
- (۲) ذره آلفا - بیشتر
- (۳) الکترون - کمتر
- (۴) ذره آلفا - کمتر

نمودار ترازهای انرژی برای الکترون اتم هیدروژن در کدام شکل درست ترسیم شده است؟

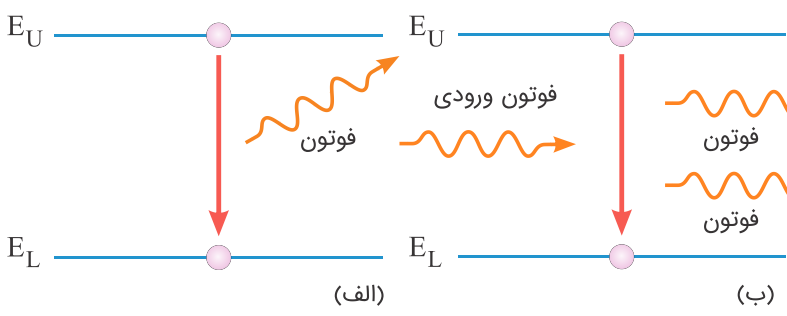
شکل زیر سه رشته طیف گسیلی گاز هیدروژن اتمی را روی نمودار تراز انرژی نشان می‌دهد. نام رشته‌های a و b و c به ترتیب کدام است؟

نام طیف	لیمان	بالمر	پاشن	براکت	پفوند
مقدار n'	۱	۲	۳	۴	۵

- (۱) براکت - پاشن - بالمر
- (۲) پاشن - بالمر - لیمان
- (۳) پاشن - لیمان - براکت
- (۴) بالمر - لیمان - پاشن

باتوجه به شکل زیر چند مورد از عبارات زیر صحیح هستند؟

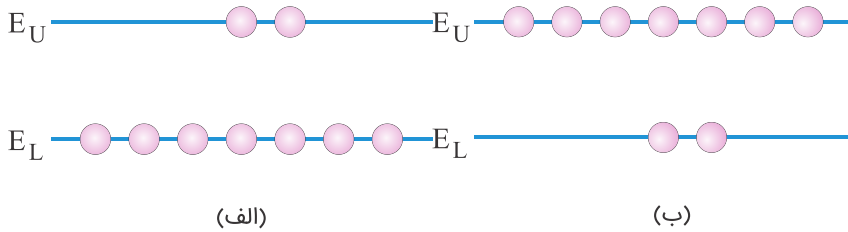

(الف) نشان‌دهنده گسیل خودبه‌خود است که در آن فوتون در جهتی کاتوره‌ای گسیل می‌شود. (ب) نشان‌دهنده گسیل القایی است که در آن فوتون گسیلی هم‌جهت با فوتون فرودی گسیل می‌گردد.

- (c) شکل (ب) اساس کار لیزر است.
- (d) انرژی هر فوتون گسیلی در شکل (ب) بیشتر از انرژی هر فوتون گسیلی در شکل (الف) است.
- (e) در شکل (ب) دو فوتون گسیلی، دارای بسامد یکسان ولی فازهای متفاوت هستند.

- (۱) ۵ مورد
- (۲) ۴ مورد
- (۳) ۳ مورد
- (۴) ۲ مورد

باتوجه به شکل زیر چند مورد از عبارات زیر صحیح است؟

الف) شکل (الف) متعلق به وضعیت الکترون‌ها در دمای اتاق است و شکل (ب) وضعیت الکترون‌ها را در محیطی لیزری نشان می‌دهد.
ب) در هر دو شکل (الف) و (ب) شرط وارونی جمعیت برقرار است.

پ) در شکل (الف) الکترون‌ها زمان بسیار طولانی‌تری نسبت به شکل (ب) در حالت برانگیخته باقی می‌مانند.

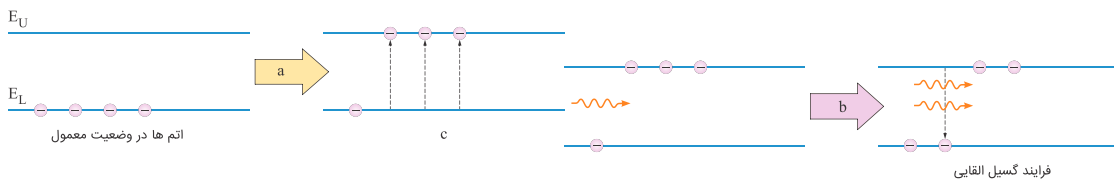
(۱) یک مورد

(۲) دو مورد

(۳) سه مورد

(۴) هیچ‌کدام صحیح نیستند.

شکل زیر فرآیند ایجاد باریکه لیزر را در ۴ مرحله نشان می‌دهد. به جای حروف مجهول a و b و c کدام کلمات را قرار بدهیم تا شکل به درستی تکمیل گردد؟

(۱) $a = \text{فوتون}$

$b = \text{انرژی}$

$c = \text{وارونی جمعیت}$

(۲) $a = \text{فوتون}$

$b = \text{انرژی}$

$c = \text{گسیل خودبه‌خود}$

(۳) $a = \text{انرژی}$

$b = \text{فوتون}$

$c = \text{وارونی جمعیت}$

(۴) $a = \text{انرژی}$

$b = \text{فوتون}$

$c = \text{گسیل خودبه‌خود}$

در اتم هیدروژن، الکترونی در تراز $n = ۱۲$ قرار دارد. با فرض تمام گذارهای ممکن برای رسیدن الکترون به تراز پایه چند نوع فوتون وجود دارد که اختلاف دو تراز بین آن‌ها گذار می‌کند $\Delta n = ۳$ باشد؟

(۲) ۹

(۱) ۷

(۴) ۱۳

(۳) ۱۱

۱۹

در اتم هیدروژن الکترون در تراز $n = 7$ قرار دارد و می‌خواهد به تراز پایه گذاری انجام دهد. این الکترون امکان گسیل a نوع فوتون مختلف در ناحیه فرسرخ و b نوع فوتون مختلف در ناحیه مرئی و c نوع فوتون مختلف در ناحیه فرابنفش را دارد. کدام گزینه درست است؟

- (۱) $c = 8, b = 4, a = 9$
- (۲) $c = 8, b = 3, a = 10$
- (۳) $c = 7, b = 4, a = 10$
- (۴) $c = 9, b = 4, a = 8$

۲۰

در اتم هیدروژن الکترون در تراز $n = 4$ قرار دارد. نسبت انرژی پرنرزی‌ترین فوتون گسیلی آن به پرنرزی‌ترین فوتون جذبی این الکترون کدام است؟

- (۱) ۱۵
- (۲) ۱۶
- (۳) ۹
- (۴) ۴

۲۱

اختلاف انرژی بین پرنرزی‌ترین فوتون رشته بالمر ($n' = 2$) اتم هیدروژن و پرنرزی‌ترین فوتون رشته براکت ($n' = 4$) اتم هیدروژن چند الکترون‌ولت است؟ ($E_R = 13/6 eV$)

- (۱) $3/4$
- (۲) $1/51$
- (۳) $6/8$
- (۴) $2/55$

۲۲

انرژی الکترون اتم هیدروژن اتمی با جذب یک فوتون به میزان $21/0$ ری‌دبرگ افزایش می‌یابد. شعاع مدار الکترون چگونه تغییر کرده است؟

- (۱) $\frac{25}{4}$ برابر شده است.
- (۲) ۴ برابر شده است.
- (۳) $\frac{9}{4}$ برابر شده است.
- (۴) ۱۶ برابر شده است.

۲۳

اگر شعاع مدار الکترون در اتم هیدروژن و در حالت پایه برابر با a_0 باشد و الکترونی از مداری با شعاع $25a_0$ به مداری که شعاعش ۶۴ درصد کوچک‌تر است برود، فوتون گسیل‌شده مربوط به خط ..... رشته ..... است.

نام طیف	لیمان	بالمر	پاشن	براکت	پفوند
مقدار n'	۱	۲	۳	۴	۵

- (۱) دوم - لیمان
- (۲) سوم - پاشن
- (۳) دوم - پاشن
- (۴) سوم - بالمر

۲۴

در اتم هیدروژن اگر شعاع مدار چهارم برابر با 8 آنگستروم باشد، اختلاف شعاع مدار حالت پایه با شعاع مدار اولین حالت برانگیخته چند آنگستروم است؟

- (۱) $0/75$
- (۲) ۲
- (۳) $1/5$
- (۴) ۳

- (۱) وقتی الکترون در یک مدار مجاز است، فقط بسامد خاصی را تابش می‌کند.
 (۲) وقتی الکترون در یک مدار مجاز است، گستره‌ای از بسامدها را تابش می‌کند.
 (۳) وقتی الکترون در یک مدار مجاز است، هیچ نوع تابش الکترومغناطیسی گسیل نمی‌کند.
 (۴) وقتی الکترون در یک مدار مجاز است، تابشی در طیف فروسرخ گسیل می‌کند.

۲۶ اختلاف بلندترین و کوتاه‌ترین طول‌موج در رشته بالمر ($n' = 2$) چند آنگستروم است؟ ($R = 0.01 \text{ nm}^{-1}$)

- (۱) ۳۲۰
 (۲) ۳۲۰۰
 (۳) ۴۰۰
 (۴) ۴۰۰۰

۲۷ در طیف هیدروژن اتمی، بلندترین طول‌موج گسیلی در ناحیه مرئی چند درصد بیشتر از کوتاه‌ترین طول‌موج گسیلی در ناحیه مرئی است؟

نام طیف	لیمان	بالمر	پاشن	براکت	پفوند
مقدار n'	۱	۲	۳	۴	۵

- (۱) ۴۰ درصد
 (۲) ۶۰ درصد
 (۳) ۷۵ درصد
 (۴) ۸۰ درصد

۲۸ در طیف هیدروژن اتمی، کوتاه‌ترین طول‌موج گسیلی ممکن در رشته ..... و در محدوده طیف ..... قرار دارد و کوتاه‌ترین طول‌موج گسیلی در محدوده طیف فروسرخ در رشته ..... واقع است.

نام طیف	لیمان	بالمر	پاشن	براکت	پفوند
مقدار n'	۱	۲	۳	۴	۵

- (۱) بالمر، فرابنفش، پاشن
 (۲) لیمان، فرابنفش، پاشن
 (۳) لیمان، فرابنفش، پفوند
 (۴) بالمر، مرئی، پاشن

اگر ثابت ریذبرگ R باشد، اختلاف کوتاهترین طول موج گسیلی اتم هیدروژن در ناحیه فرورسرخ با کوتاهترین طول موج گسیلی در ناحیه فرابنفش کدام است؟

نام طیف	لیمان	بالمر	پاشن	براکت	پفوند
مقدار n'	۱	۲	۳	۴	۵

$$(1) \frac{1}{R}$$

$$(3) \frac{9}{R}$$

$$(2) \frac{25}{R}$$

$$(4) \frac{8}{R}$$

در اتم هیدروژن نسبت کوتاهترین طول موج در ناحیه فرابنفش به کوتاهترین طول موج در ناحیه فرورسرخ کدام است؟

نام طیف	لیمان	بالمر	پاشن	براکت	پفوند
مقدار n'	۱	۲	۳	۴	۵

$$(1) \frac{1}{9}$$

$$(3) \frac{1}{4}$$

$$(2) \frac{1}{3}$$

$$(4) \frac{1}{25}$$

در طیف گسیلی اتم هیدروژن، پربسامدترین خط گسیلی در رشته پاشن چند هرتز است؟ $c = 3 \times 10^8 \text{ m/s}$ و $(R = 0.01 \text{ nm}^{-1})$

$$(1) 3 \times 10^{12}$$

$$(3) 3 \times 10^{15}$$

$$(2) \frac{1}{3} \times 10^{12}$$

$$(4) \frac{1}{3} \times 10^{15}$$

اگر الکترون در اتم هیدروژن در تراز $n = 3$ باشد، فوتون‌هایی که می‌تواند تابش کند در کدام ناحیه از طیف الکترومغناطیسی قرار دارد؟

نام طیف	لیمان	بالمر	پاشن	براکت	پفوند
مقدار n'	۱	۲	۳	۴	۵

(۱) فرابنفش

(۲) مرئی

(۳) فرابنفش و مرئی

(۴) فرورسرخ

در اتم هیدروژن اگر الکترون در تراز $n = 4$ باشد، کوتاه‌ترین طول موج تابشی ممکن برای آن مربوط به رشته ..... و بلندترین طول موج تابشی ممکن برای آن مربوط به رشته ..... است. ($n' = 1$)

- (۱) لیمان ($n' = 1$)، براکت ($n' = 4$)
 (۲) لیمان ($n' = 1$)، پاشن ($n' = 3$)
 (۳) پاشن ($n' = 3$)، براکت ($n' = 4$)
 (۴) پاشن ($n' = 3$)، بالمر ($n' = 2$)

با استفاده از معادله بالمر ($n' = 2$) برای به دست آوردن خطوط قرمز، نیلی و بنفش به ترتیب اعداد n_1 و n_2 و n_3 جاگذاری می‌شوند. کدام رابطه صحیح است؟

- (۱) $n_1 + n_2 + n_3 = 12$
 (۲) $n_1 + n_2 + n_3 = 15$
 (۳) $n_1 + n_2 - n_3 = 1$
 (۴) $n_1 + n_2 - n_3 = 2$

در پدیده فوتوالکتریک برای اینکه بخواهیم بیشینه انرژی جنبشی فوتوالکترون‌های جدا شده از فلز افزایش یابد، چند مورد از راهکارهای زیر مؤثر است؟
 الف) افزایش شدت نور فرودی
 ب) افزایش دوره تناوب نور فرودی
 پ) افزایش طول موج نور فرودی
 ت) افزایش دامنه میدان الکتریکی نور فرودی
 ث) افزایش تابع کار فلزی که به آن نور تابیده می‌شود.

- (۱) ۳ مورد
 (۲) ۲ مورد
 (۳) ۱ مورد
 (۴) هیچ‌یک از موارد

اگر دامنه میدان الکتریکی موج الکترومغناطیسی که به فلز می‌تابد و پدیده فوتوالکتریک رخ می‌دهد n برابر شود، شدت نور تابشی ..... برابر و انرژی جنبشی بیشینه فوتوالکترون‌های خارج شده از سطح فلز ..... برابر می‌شود.

- (۱) n, n^2
 (۲) n^2, n
 (۳) $1, n^2$
 (۴) $1, n$

یک الکترون ولت یعنی .....

- (۱) انرژی که یک الکترون می‌گیرد تا به سرعت 1 m/s برسد.
 (۲) تغییر انرژی الکترون وقتی پتانسیل آن یک ولت تغییر کند.
 (۳) انرژی یک الکترون وقتی در میدان الکتریکی یک ولت بر متر قرار گیرد.
 (۴) تغییر انرژی یک الکترون وقتی در میدان الکتریکی یک ولت بر متر قرار گیرد.

لامپی با توان ورودی (مصرفی) 400 وات در هر ثانیه 5×10^{20} فوتون با طول موج 3100 آنگستروم گسیل می‌کند. بازده این لامپ چند درصد است؟ ($hc = 1240 \text{ eV} \cdot \text{nm}$)

- (۱) ۵۰ درصد
 (۲) ۷۵ درصد
 (۳) ۸۰ درصد
 (۴) ۶۰ درصد

لامپی با توان ثابت و بازده‌ای مشخص نوری تک‌فام با طول‌موج λ گسیل می‌کند. اگر توان لامپ ۲۰ درصد و بازده آن نیز ۲۵ درصد کاهش یابد، تعداد فوتون‌هایی که در زمانی مشخص از لامپ گسیل می‌شود نسبت به حالت اولیه چگونه تغییر خواهد کرد؟

(۱) ۶۰ درصد کاهش می‌یابد. (۲) ۴۰ درصد کاهش می‌یابد.

(۳) ۴۵ درصد کاهش می‌یابد. (۴) تغییر نمی‌کند.

پرتوهایی به طول‌موج λ و $\frac{\lambda}{n}$ به ترتیب به فلزهایی با تابع کار W_0 و nW_0 می‌تابد ($n > 1$) و پدیده فوتوالکتریک در هر دو صفحه رخ می‌دهد. سرعت سریع‌ترین فوتوالکترون‌هایی که از فلز با تابع کار کوچک‌تر جدا می‌شود چند برابر فلز دیگر است؟

(۱) n (۲) $\frac{1}{n}$

(۳) $\sqrt{n}$ (۴) $\frac{1}{\sqrt{n}}$

در آزمایش فوتوالکتریک با تاباندن نوری با طول‌موج ۲۰۰۰ آنگستروم به فلزی، فوتوالکترون‌هایی با بیشینه تندی 800 km/s از آن گسیل می‌شوند. تابع کار فلز چند الکترون‌ولت است؟

($m_e = 9 \times 10^{-31} \text{ kg}$ و $c = 3 \times 10^8 \text{ m/s}$ و $h = 4 \times 10^{-15} \text{ eV} \cdot \text{s}$ و $e = 1/6 \times 10^{-19} \text{ C}$)

(۱) ۴ (۲) ۴/۲

(۳) ۳/۸ (۴) ۴/۸

پرتو نوری از آب وارد شیشه شده و طول‌موج آن ۲۰ درصد کاهش می‌یابد. انرژی هر فوتون پرتو نور چگونه تغییر می‌کند؟

(۱) ۲۰ درصد کاهش می‌یابد. (۲) ۲۰ درصد افزایش می‌یابد.

(۳) ۴۴ درصد کاهش می‌یابد. (۴) تغییر نمی‌کند.

یک لامپ ۱۰۰ وات نور بنفش با طول‌موج ۴۰۰۰ آنگستروم گسیل می‌کند و یک لامپ ۲۰۰ وات نور زرد با طول‌موج ۶۰۰ نانومتر گسیل می‌کند. اگر بازده هر دو لامپ یکسان فرض شود، تعداد فوتون‌هایی که در هر دقیقه از لامپ بنفش گسیل می‌شود چند برابر تعداد فوتون‌هایی است که در هر ثانیه از لامپ زرد گسیل می‌شود؟

(۱) ۱۰ (۲) ۲۰

(۳) ۴۰ (۴) ۲۴۰

انرژی هر فوتون پرتو A، ۶ برابر انرژی هر فوتون پرتو B است. اگر مجموع طول‌موج این پرتوها در خلأ برابر با ۳۵ میکرومتر باشد، تفاضل طول‌موج این پرتوها چند میکرومتر است؟

(۱) ۱۰ (۲) ۳۰

(۳) ۴۰ (۴) ۲۵

بنا بر نظریه فوتوالکتریک انیشتین وقتی نوری تک فام بر سطح فلزی می تابد، هر فوتون تابشی .....

- (۱) صرفاً با یکی از الکترون های فلز برهمکنش می کند و الکترون به طور آنی از فلز گسیل می شود.
- (۲) صرفاً با یکی از الکترون های فلز برهمکنش می کند و الکترون پس از مدتی از فلز گسیل می شود.
- (۳) با یک یا چند الکترون از فلز برهمکنش می کند و الکترون به طور آنی از فلز گسیل می شود.
- (۴) با یک یا چند الکترون از فلز برهمکنش می کند و الکترون پس از مدتی از فلز گسیل می شود.

برای توجیه اثر فوتوالکتریک، انیشتین با توجه به کارهای قبلی انجام شده در زمینه ..... نور را به صورت ..... در نظر گرفت.

- (۱) تابش گرمایی - یک میدان الکتریکی و مغناطیسی عمود بر هم
- (۲) الکتریسیته ساکن - یک میدان الکتریکی و مغناطیسی عمود بر هم
- (۳) تابش گرمایی - مجموعه ای از بسته های انرژی
- (۴) الکتریسیته ساکن - مجموعه ای از بسته های انرژی

عبارت زیر در مورد نارسایی فیزیک کلاسیک در توجیه پدیده فوتوالکتریک را با کدام گزینه می توان تکمیل کرد؟
بر طبق نظریه الکترومغناطیسی ماکسول، شدت نور با ..... میدان الکتریکی موج الکترومغناطیسی متناسب است و انتظار می رود به ازای یک بسامد معین، اگر ..... بر سطح فلز را افزایش دهیم، باید الکترون ها با انرژی جنبشی بیشتری از فلز خارج شوند، نتیجه ای که تجربه آن را تأیید نمی کند.

- (۱) دامنه، شدت نور فرودی
- (۲) مربع دامنه، بسامد نور فرودی
- (۳) مربع دامنه، شدت نور فرودی
- (۴) دامنه، بسامد نور فرودی

چند مورد از عبارات زیر صحیح است؟

- (الف) نظریه نسبیت خاص به مطالعه پدیده ها در تند های بسیار زیاد در مقایسه با تند ی نور می پردازد.
- (ب) نظریه نسبیت عام به مطالعه هندسه فضا - زمان و گرانش می پردازد.
- (پ) نظریه کوانتومی به مطالعه پدیده ها در مقیاس های بسیار کوچک (مانند اتم ها) می پردازد.
- (ت) به نظریه های نسبیت و کوانتومی، فیزیک جدید می گویند.

- (۱) ۱ مورد
- (۲) ۲ مورد
- (۳) ۳ مورد
- (۴) ۴ مورد

۱	☐	☐	☐	☐	۱۱	☐	☐	☐	☐	۲۱	☐	☐	☐	☐	۳۱	☐	☐	☐	☐	۴۱	☐	☐	☐	☐
۲	☐	☐	☐	☐	۱۲	☐	☐	☐	☐	۲۲	☐	☐	☐	☐	۳۲	☐	☐	☐	☐	۴۲	☐	☐	☐	☐
۳	☐	☐	☐	☐	۱۳	☐	☐	☐	☐	۲۳	☐	☐	☐	☐	۳۳	☐	☐	☐	☐	۴۳	☐	☐	☐	☐
۴	☐	☐	☐	☐	۱۴	☐	☐	☐	☐	۲۴	☐	☐	☐	☐	۳۴	☐	☐	☐	☐	۴۴	☐	☐	☐	☐
۵	☐	☐	☐	☐	۱۵	☐	☐	☐	☐	۲۵	☐	☐	☐	☐	۳۵	☐	☐	☐	☐	۴۵	☐	☐	☐	☐
۶	☐	☐	☐	☐	۱۶	☐	☐	☐	☐	۲۶	☐	☐	☐	☐	۳۶	☐	☐	☐	☐	۴۶	☐	☐	☐	☐
۷	☐	☐	☐	☐	۱۷	☐	☐	☐	☐	۲۷	☐	☐	☐	☐	۳۷	☐	☐	☐	☐	۴۷	☐	☐	☐	☐
۸	☐	☐	☐	☐	۱۸	☐	☐	☐	☐	۲۸	☐	☐	☐	☐	۳۸	☐	☐	☐	☐	۴۸	☐	☐	☐	☐
۹	☐	☐	☐	☐	۱۹	☐	☐	☐	☐	۲۹	☐	☐	☐	☐	۳۹	☐	☐	☐	☐					
۱۰	☐	☐	☐	☐	۲۰	☐	☐	☐	☐	۳۰	☐	☐	☐	☐	۴۰	☐	☐	☐	☐					

گزینه ۳

۱

$$\frac{\lambda_{\min} \text{ فرابنفش}}{\lambda_{\min} \text{ فروسرخ}} = \frac{\frac{1}{3^2}}{\frac{1}{\infty}} = \frac{R(\frac{1}{3^2} - \frac{1}{\infty})}{R(\frac{1}{1^2} - \frac{1}{\infty})} = \frac{1}{9}$$

$\left. \begin{matrix} n' = 3 \\ n = \infty \end{matrix} \right\}$ کوتاه‌ترین طول موج فروسرخ $\Leftarrow$ رشته پاشن

$\left. \begin{matrix} n' = 1 \\ n = \infty \end{matrix} \right\}$ کوتاه‌ترین طول موج فرابنفش $\Leftarrow$ رشته لیمان

گزینه ۲

۲

$$E = nhf \Rightarrow P t = nh \frac{c}{\lambda} \Rightarrow n = \frac{P t \lambda}{\underbrace{hc}_{\text{اعداد ثابت}}}$$

$$\frac{n_A}{n_B} = \frac{P_A t_A \lambda_A}{P_B t_B \lambda_B} = \frac{P_1 \times 60 \times \lambda_1}{2P_1 \times \frac{1}{\min} \times 2\lambda_1} = 15$$

گزینه ۴

۳

انرژی یونش الکترون اتم هیدروژن از رابطه $E_n = \frac{+E_R}{n^2}$ به دست می‌آید. دقت کنید که سومین حالت برانگیخته یعنی الکترون در تراز $n = 4$ قرار دارد چراکه حالت $n = 1$ حالت پایه در نظر گرفته می‌شود.

$$\frac{E_4}{E_1} = \frac{\frac{+E_R}{4^2}}{\frac{+E_R}{1^2}} = \frac{1}{16}$$

الکترون از تراز $n = ۴$ می‌تواند با گذارهایی به ترازهای $n' = ۳$ یا $n' = ۲$ یا $n' = ۱$ به ترتیب فوتون‌هایی در ناحیه فرورسرخ، مرئی یا فرابنفش تابش کند که با توجه به فرض سؤال الکترون گذاری از $n = ۴$ به $n' = ۱$ انجام داده و شعاع چرخش آن از $۱۶a_0$ به a_0 کاهش یافته است. طبق رابطه $F = k \frac{q_1 q_2}{r^2}$ و توجه به این نکته که نیروی کولنی با مجذور فاصله نسبت عکس دارد پس با $\frac{1}{16}$ شدن فاصله، نیروی بین هسته و الکترون $۱۶^۲$ برابر خواهد شد.

$$۱۶^۲ = (۲^۴)^۲ = ۲^۸$$

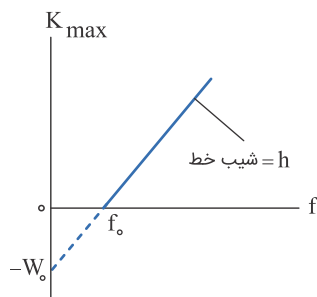
شکل (الف) نادرست است چراکه با تابش پرتو فرابنفش به کلاهدک الکتروسکوپ، الکترون‌های آن جدا شده و در نتیجه بار مثبت آن افزایش می‌یابد، پس صفحات آن باید بازتر شوند. طبعاً شکل (ب) صحیح است. شکل (پ) نیز صحیح است چراکه با نور مرئی پدیده فوتوالکتریک عموماً رخ نمی‌دهد.

اگر پدیده رخ دهد، با افزایش بسامد فقط انرژی فوتوالکترون‌های جدا شده افزایش می‌یابد و تأثیری در تعداد آن‌ها و جریان گالوانومتر ندارد، پس عبارت (الف) غلط است ولی با افزایش شدت نور فرودی، تعداد الکترون‌ها و در نتیجه جریان عبوری از مدار افزایش یافته و عبارت (ب) صحیح است.

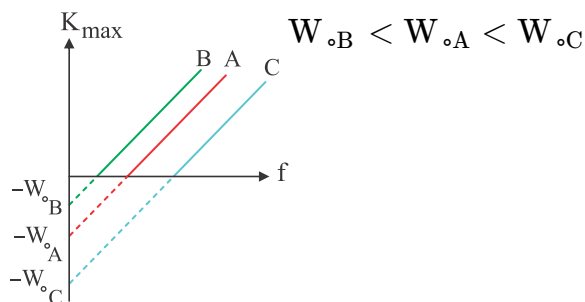
اگر پدیده رخ ندهد، فقط افزایش بسامد پرتو نور فرودی ممکن است باعث تأمین انرژی لازم جهت جداسازی الکترون‌ها از فلز گردد و افزایش شدت نور تأثیری نخواهد داشت، پس عبارت (پ) صحیح ولی عبارت (ت) غلط است.

در نمودار داده شده شیب برابر با ثابت پلانک (h)، عرض از مبدأ برابر با منفی تابع کار فلز ($-W_0$) و طول از مبدأ بسامد آستانه (f_0) است:

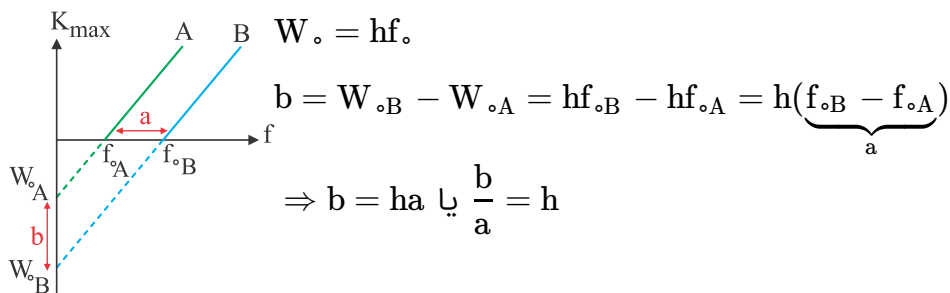
$$f_0 = \frac{W_0}{h} \Rightarrow b = \frac{-a}{c} \Rightarrow a = -bc \text{ یا } \frac{a}{bc} = -1$$

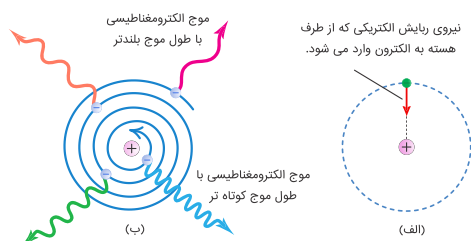
هرچه تابع کار فلز کوچکتر باشد، عرض از مبدأ آن نیز کوچکتر خواهد بود ولی به هر حال این نمودار برای تمام فلزات به صورت خطی راست و موازی هم رسم خواهد شد.

نمودار $K_{\max}$ بر حسب f از رابطه $K_{\max} = hf - W_0$ پیروی می‌کند، پس نموداری خطی با شیب ثابت h است. پس این نمودارها برای تمام فلزات خطی موازی یکدیگر است و در نتیجه $\theta_1 = \theta_2$ است. عرض از مبدأ این نمودار W_0 و طول از مبدأ آن f_0 است و داریم:

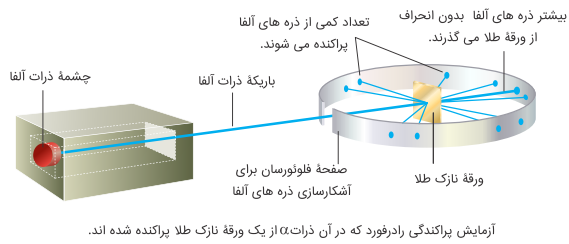

تمام طیف مرئی گسیلی گاز هیدروژن اتمی متعلق به رشته بالمر است ($n' = 2$). با قرار دادن $n = 3$ در فرمول ریذبرگ، بلندترین طول موج به دست می‌آید و بقیه طول موجها در سمت چپ شکل پدید می‌آید.

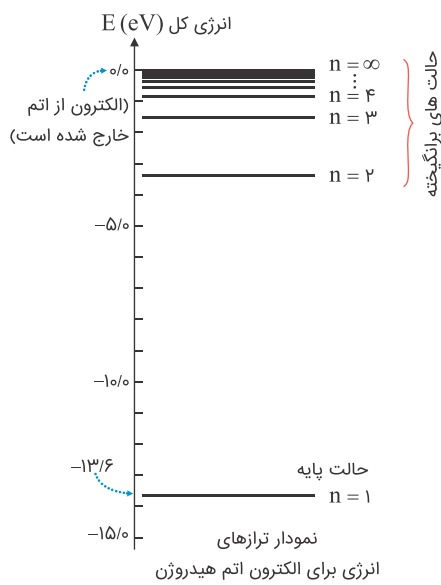

(الف) ناتوانی مدل اتم هسته ای رادفورد در تبیین پایداری اتم، اگر الکترون نسبت به هسته ساکن فرض شود بر اثر نیروی رانش الکتریکی، روی هسته سقوط می‌کند.
(ب) اگر الکترون دور هسته بچرخد، طیفی پیوسته گسیل می‌کند و سرانجام روی هسته فرومی‌افتد.

مشخص است که ذرات α پراکنده شده خیلی کمتر از ذرات α بدون انحراف هستند.

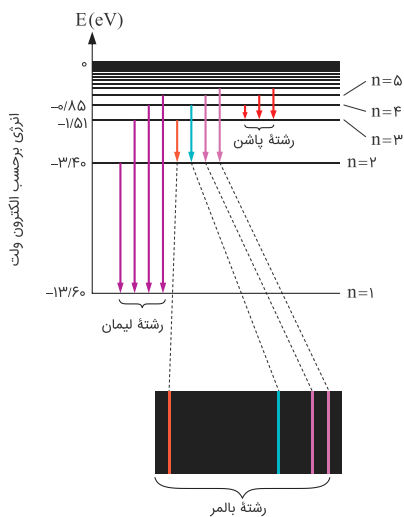

با دقت در مقدار انرژی حالت برانگیخته و حالت پایه می توان پاسخ صحیح را یافت.

باتوجه به جدول داده شده در صورت سوال و همچنین توجه به گذارهای الکترون به تراز ۳، ۲ و ۱ درمی یابیم که با طیف های پاشن، بالمر و لیمان روبرو هستیم.

گزینه ۳

۱۵

عبارت d غلط است؛ زیرا انرژی هر فوتون برابر با اختلاف انرژی دو تراز E_U و E_L است؛ پس باهم برابرند. عبارت e نیز غلط است؛ چراکه فوتون‌های گسیلی در روش گسیل القایی هم‌جهت، هم‌سامد و هم‌فاز هستند.

گزینه ۱

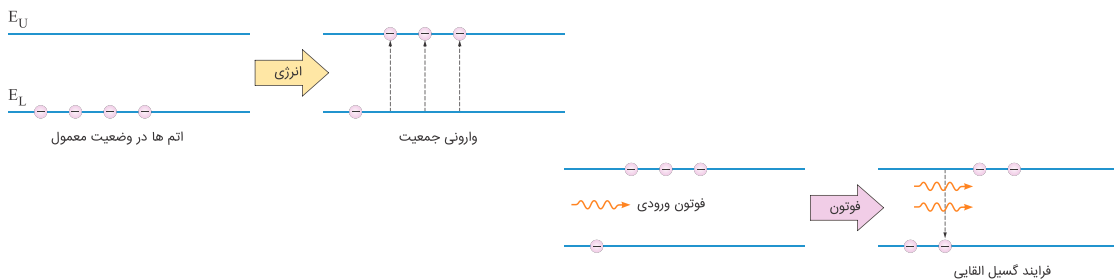
۱۶

عبارت (ب) غلط است؛ چراکه فقط در شکل (ب) شرط وارونی جمعیت برقرار شده است. عبارت (پ) نیز غلط است و کاملاً عکس وضعیت واقعی است.

گزینه ۳

۱۷

باتوجه به وضعیت گذارها متوجه می‌شویم که گزینه ۳ پاسخ صحیح است.

تمام گذارهای ممکنه با اختلاف تراز $\Delta n = 3$ را رسم می‌کنیم:

$$\begin{aligned} \Delta E(12 \rightarrow 9) \\ \Delta E(11 \rightarrow 8) \\ \Delta E(10 \rightarrow 7) \\ \Delta E(9 \rightarrow 6) \\ \Delta E(8 \rightarrow 5) \\ \Delta E(7 \rightarrow 4) \\ \Delta E(6 \rightarrow 3) \\ \Delta E(5 \rightarrow 2) \\ \Delta E(4 \rightarrow 1) \end{aligned}$$

واضح است که ۹ حالت مختلف برای این الکترون وجود دارد.

$$\left. \begin{aligned} \Delta E(7 \rightarrow 6) \\ \Delta E(7 \rightarrow 5) \quad \Delta E(6 \rightarrow 5) \\ \Delta E(7 \rightarrow 4) \quad \Delta E(6 \rightarrow 4) \quad \Delta E(5 \rightarrow 4) \\ \Delta E(7 \rightarrow 3) \quad \Delta E(6 \rightarrow 3) \quad \Delta E(5 \rightarrow 3) \quad \Delta E(4 \rightarrow 3) \end{aligned} \right\} \Rightarrow \text{فروسرخ } a = 10$$

$$\Delta E(6 \rightarrow 2) \quad \Delta E(5 \rightarrow 2) \quad \Delta E(4 \rightarrow 2) \quad \Delta E(3 \rightarrow 2) \Rightarrow \text{مرئی } b = 4$$

$$\left. \begin{aligned} \Delta E(7 \rightarrow 2) \\ \Delta E(7 \rightarrow 1) \quad \Delta E(6 \rightarrow 1) \quad \Delta E(5 \rightarrow 1) \quad \Delta E(4 \rightarrow 1) \quad \Delta E(3 \rightarrow 1) \quad \Delta E(2 \rightarrow 1) \end{aligned} \right\} \\ \Rightarrow \text{فرابنفش } c = 7$$

بهترین روش حل این‌گونه مسائل رسم تمام گذارهای ممکن برای الکترون است.

$$\Delta E(n \rightarrow n')$$

طبعاً اگر $n' = 1$ باشد $\Leftarrow$ فوتون گسیلی متعلق به طیف فرابنفش است.

اگر $n' \geq 3$ باشد $\Leftarrow$ فوتون گسیلی متعلق به طیف فرسرخ است.

اگر $n' = 2$ باشد $\left. \begin{aligned} \text{به ازای } n = 3, 4, 5, 6 \Leftarrow \text{فوتون گسیلی مرئی است} \\ \text{به ازای } n > 6 \Leftarrow \text{فوتون گسیلی فرابنفش است} \end{aligned} \right\}$

پرانرژی‌ترین فوتون گسیلی یعنی فوتونی که به علت گذار الکترون از تراز $n = ۴$ به پایین‌ترین تراز ممکن، گسیل می‌شود ($n' = ۱$) پس داریم:

$$E_{\max}^{\text{گسیلی}} = E_۴ - E_۱ = \frac{-E_R}{۱۶} - \left(\frac{-E_R}{۱} \right) = \frac{۱۵}{۱۶} E_R$$

پرانرژی‌ترین فوتون جذبی یعنی فوتونی که به علت گذار الکترون از تراز $n = ۴$ به بالاترین تراز ممکن، گسیل شود ($n' = \infty$)؛ پس داریم:

$$E_{\max}^{\text{جذبی}} = E_{\infty} - E_۴ = ۰ - \left(\frac{-E_R}{۱۶} \right) = \frac{E_R}{۱۶}$$

$$\text{نسبت انرژی‌ها} = \frac{\frac{۱۵}{۱۶} E_R}{\frac{E_R}{۱۶}} = ۱۵$$

انرژی هر فوتون برابر است با تفاضل انرژی دو تراز که الکترون گذاری بین آن‌ها انجام داده تا این فوتون تولید گردد:
انرژی پرانرژی‌ترین فوتون رشته بالمر: ($n' = ۲$)

$$E = E_U - E_L = \frac{-E_R}{\infty} - \left(\frac{-E_R}{۲^۲} \right) = \frac{E_R}{۴} = ۳/۴ \text{ eV}$$

انرژی پرانرژی‌ترین فوتون رشته براکت: ($n' = ۴$)

$$E = E_U - E_L = \frac{-E_R}{\infty} - \left(\frac{-E_R}{۴^۲} \right) = \frac{E_R}{۱۶} = ۰/۸۵ \text{ eV}$$

$$\text{اختلاف انرژی دو فوتون} = ۳/۴ - ۰/۸۵ = ۲/۵۵ \text{ eV}$$

انرژی الکترون در تراز n اُم برابر است با: (یک ریذبرگ $E_R = ۱۳/۶ eV$)

$$E_n = \frac{-E_R}{n^2}$$

با جاگذاری مقادیر $n = ۱, ۲, ۳, \dots$ انرژی هر تراز برحسب ریذبرگ به دست می‌آید:

$$E_1 = -۱ \text{ ریذبرگ}$$

$$E_2 = -۰/۲۵ \text{ ریذبرگ}$$

$$E_3 \simeq -۰/۱۱ \text{ ریذبرگ}$$

$$E_4 = -۰/۰۶۲۵ \text{ ریذبرگ}$$

$$E_5 = -۰/۰۴ \text{ ریذبرگ}$$

واضح است که الکترون از تراز دوم به تراز پنجم گذاری انجام داده است. شعاع مدار n اُم الکترون هم از رابطه $r_n = n^2 a_0$ به دست می‌آید:

$$r_2 = ۴a_0 \Rightarrow r_5 = ۲۵a_0 \Rightarrow \frac{r_5}{r_2} = \frac{۲۵}{۴}$$

شعاع مدار الکترون در اتم هیدروژن از رابطه

$$r_n = n^2 a_0$$

به دست می‌آید. پس تراز اولیۀ الکترون برابر با ۵ بوده است.

$$n^2 a_0 = ۲۵a_0 \Rightarrow n = ۵$$

اگر ۶۴ درصد شعاع مدار الکترون کاهش یابد، داریم:

$$r' = ۰/۳۶ \times r = ۰/۳۶ \times ۲۵a_0 = ۹a_0 \Rightarrow n^2 a_0 = ۹a_0 \Rightarrow n = ۳$$

پس الکترون از تراز ۵ به تراز ۳ رفته است؛ یعنی خط دوم رشته پاشن.

شعاع مدار n ام در اتم هیدروژن برابر است با:

$$r_n = n^2 a_0$$

که در آن a_0 شعاع مدار اول (حالت پایه) است، پس داریم:

$$r_4 = 4^2 \times a_0 = 16a_0 \Rightarrow \lambda = 16a_0 \Rightarrow a_0 = 0.5 \text{ \AA}$$

اولین مدار برانگیخته برابر است با $n = 2$ ؛ پس شعاع این مدار نیز برابر است با:

$$r_2 = 2^2 \times a_0 = 4a_0 = 4 \times 0.5 = 2 \text{ \AA}$$

اختلاف شعاع دو مدار ذکر شده:

$$\Delta r = 2 \text{ \AA} - 0.5 \text{ \AA} = 1.5 \text{ \AA}$$

طبق فرض بور وقتی یک الکترون در یکی از مدارهای مجاز است، هیچ نوع تابشی گسیل نمی‌کند؛ بنابراین گفته می‌شود الکترون در حالت مانا قرار دارد.

در فرمول ریذبرگ برای به دست آوردن طول‌موج‌های رشته‌بالمرباید به جای n' عدد ۲ و به جای n اعداد ۳، ۴، ...، ∞ را قرار داد که به ازای $n = 3$ حداکثر طول‌موج و به ازای $n = \infty$ حداقل طول‌موج به دست خواهد آمد:

$$\left. \begin{aligned} \frac{1}{\lambda_{\max}} &= R \left(\frac{1}{2^2} - \frac{1}{\infty} \right) = R \left(\frac{1}{4} - \frac{1}{\infty} \right) = \frac{1}{100} \left(\frac{5}{36} \right) \Rightarrow \lambda_{\max} = 720 \text{ nm (I)} \\ \frac{1}{\lambda_{\min}} &= R \left(\frac{1}{2^2} - \frac{1}{\infty} \right) = R \left(\frac{1}{4} \right) = \frac{1}{100} \times \frac{1}{4} = \frac{1}{400} \Rightarrow \lambda_{\min} = 400 \text{ nm (II)} \end{aligned} \right\}$$

$$\xrightarrow{I-II} \lambda_{\max} - \lambda_{\min} = 720 - 400 = 320 \text{ nm} = 3200 \text{ \AA}$$

طول موج‌های گسیلی در ناحیه مرئی متعلق به رشته بالمر ($n' = 2$) است. به ازای $n = 3, 4, 5, 6$ طول موج‌های ناحیه مرئی ایجاد می‌شوند که $n = 3$ بلندترین طول موج و $n = 6$ کوتاه‌ترین طول موج را در فرمول ریذبرگ محاسبه می‌کند؛ پس داریم:

$$\frac{1}{\lambda_{\max}} = R \left(\frac{1}{2^2} - \frac{1}{3^2} \right) = R \left(\frac{1}{4} - \frac{1}{9} \right) = R \left(\frac{5}{36} \right) \Rightarrow \lambda_{\max} = \frac{36}{5R}$$

$$\frac{1}{\lambda_{\min}} = R \left(\frac{1}{2^2} - \frac{1}{6^2} \right) = R \left(\frac{1}{4} - \frac{1}{36} \right) = R \left(\frac{8}{36} \right) \Rightarrow \lambda_{\min} = \frac{36}{8R}$$

$$\text{درصد تغییر} = \frac{\Delta\lambda}{\lambda_{\min}} = \frac{\frac{36}{5R} - \frac{36}{8R}}{\frac{36}{8R}} = \frac{\frac{1}{5} - \frac{1}{8}}{\frac{1}{8}} = \frac{\frac{3}{40}}{\frac{1}{8}} = 0.6$$

کوتاه‌ترین طول موج گسیلی ممکن در رشته لیمان و در محدوده طیف فرابنفش واقع شده است. طول موج‌های گسیلی در ناحیه فروسرخ نیز در رشته‌های پاشن و براکت و پفوند واقع شده که کمترین طول موج در رشته پاشن است.

کوتاه‌ترین طول موج در ناحیه فروسرخ متعلق به رشته پاشن است.

$$n' = 3, n = \infty \Rightarrow \frac{1}{\lambda_1} = R \left(\frac{1}{3^2} - \frac{1}{\infty} \right) = R \left(\frac{1}{9} \right) \Rightarrow \lambda_1 = \frac{9}{R}$$

کوتاه‌ترین طول موج در ناحیه فرابنفش متعلق به رشته لیمان است.

$$n' = 1, n = \infty \Rightarrow \frac{1}{\lambda_2} = R \left(\frac{1}{1^2} - \frac{1}{\infty} \right) = R \Rightarrow \lambda_2 = \frac{1}{R}$$

اختلاف طول موج‌ها برابر است با:

$$\Delta\lambda = \frac{9}{R} - \frac{1}{R} = \frac{8}{R}$$

کوتاه‌ترین طول موج در ناحیه فرابنفش متعلق به رشته لیمان و به ازای $n = \infty$ رخ می‌دهد که آن را با λ_1 نشان می‌دهیم. کوتاه‌ترین طول موج در ناحیه فروسرخ متعلق به رشته پاشن و به ازای $n = \infty$ رخ می‌دهد که آن را با λ_2 نشان می‌دهیم.

$$\frac{\lambda_1}{\lambda_2} = \frac{\frac{1}{\lambda_2}}{\frac{1}{\lambda_1}} = \frac{R \left(\frac{1}{3^2} - \frac{1}{\infty} \right)}{R \left(\frac{1}{1^2} - \frac{1}{\infty} \right)} = \frac{1}{9}$$

برای به دست آوردن خطوط رشته پاشن ($n' = 3$) باید اعداد $n = 4, 5, \dots, \infty$ قرار داده شود. پربسامدترین خط گسلی یعنی بلندترین گذار الکترون و به عبارت ساده‌تر یعنی گذار الکترون از $n = \infty$ به $n' = 3$. ابتدا طول موج را از رابطه ریدبرگ به دست می‌آوریم:

$$\frac{1}{\lambda} = R \left(\frac{1}{n'^2} - \frac{1}{n^2} \right) = \frac{1}{100} \left(\frac{1}{3^2} - \frac{1}{\infty} \right) = \frac{1}{900} \Rightarrow \lambda = 900 \text{ nm}$$

$$f = \frac{c}{\lambda} = \frac{3 \times 10^8}{900 \times 10^{-9}} = \frac{1}{3} \times 10^{15} \text{ Hz}$$

اگر الکترون در تراز $n = 3$ باشد با گذار به ترازهای پایین‌تر فوتونی تابش خواهد کرد که متعلق به رشته‌ها و ناحیه طیفی زیر هستند:

طیف مرئی - رشته بالمر $n = 3 \Rightarrow n' = 2$

طیف فرابنفش - رشته لیمان $n = 3 \Rightarrow n' = 1$

اگر الکترون در تراز $n = 4$ باشد، می‌تواند با گذار به ترازهای پایین‌تر، فوتون تابش کند. بلندترین گذار معادل با بیشترین انرژی و بسامد تابشی و کوتاه‌ترین طول موج است؛ یعنی گذار از $n = 4$ به $n' = 1$ که متعلق به رشته لیمان است. کوتاه‌ترین گذار معادل با کمترین انرژی و بسامد تابشی و بلندترین طول موج است؛ یعنی گذار از $n = 4$ به $n' = 3$ که متعلق به رشته پاشن است.

$$\lambda = (364/56 \text{ nm}) \frac{n^2}{n^2 - 2^2} \text{ (معادله بالمر)}$$

در آن $n \geq 3$ و همواره عددی صحیح است. با قرار دادن $n = 3, 4, 5, 6$ در معادله بالمر، طول موج خط‌های طیف گسلی اتم هیدروژن در ناحیه مرئی به صورت زیر به دست می‌آید:

$$n = 3 \Rightarrow \lambda_1 = 656/20 \text{ nm} \text{ (خط قرمز)}$$

$$n = 4 \Rightarrow \lambda_2 = 486/08 \text{ nm} \text{ (خط آبی)}$$

$$n = 5 \Rightarrow \lambda_3 = 434/00 \text{ nm} \text{ (خط نیلی)}$$

$$n = 6 \Rightarrow \lambda_4 = 410/13 \text{ nm} \text{ (خط بنفش)}$$

$$n_1 = 3, n_2 = 5, n_3 = 6 \Rightarrow n_1 + n_2 - n_3 = 2$$

فقط با افزایش بسامد نور فرودی (که به معنای کاهش دوره یا کاهش طول موج نور فرودی است) یا کاهش تابع کار فلز می توان انرژی جنبشی بیشینه فوتوالکترون ها را افزایش داد.

طبق نظریه الکترومغناطیسی ماکسول، شدت نور با مربع دامنه میدان الکتریکی متناسب است ($I \propto E^2$)؛ پس با n برابر شدن دامنه، شدت n^2 برابر می شود ولی انرژی جنبشی فوتوالکترون ها به شدت نور فرودی بستگی ندارد و فقط با تغییر بسامد تغییر خواهد کرد. افزایش شدت نور فرودی فقط تعداد فوتوالکترون های گسیلی را افزایش خواهد داد.

بنا به تعریف یک الکترون ولت تغییر انرژی یک الکترون تحت ولتاژ یک ولت است.

انرژی n فوتون تابش شده از لامپ برابر است با:

$$E = nhf = \frac{nhc}{\lambda} \rightarrow E = \frac{5 \times 10^{20} \times 1240}{310} = 2 \times 10^{21} \text{ eV}$$

$hc = 1240 \text{ eV} \cdot \text{nm}$
 $\lambda = 3100 \text{ \AA} = 310 \text{ nm}$

انرژی به دست آمده را به واحد SI (ژول) تبدیل می کنیم:

$$E = 2 \times 10^{21} \times 1/6 \times 10^{-19} = 3/2 \times 10^2 = 320 \text{ J} \xrightarrow{\text{توان خروجی}} P = \frac{E}{t} = 320 \text{ W}$$

$$\text{بازده لامپ} = \frac{\text{توان خروجی}}{\text{توان مصرفی}} = \frac{320}{400} = 0/8 = 80\%$$

اگر بازده لامپ صد درصد باشد؛ خواهیم داشت:

$$E = nhf = n \frac{hc}{\lambda} \Rightarrow P t = \frac{nhc}{\lambda}$$

و اگر بازده لامپ R_a فرض شود، داریم:

$$R_a \times P \times t = \frac{nhc}{\lambda} \Rightarrow n = \frac{R_a \times P \times t \times \lambda}{hc}$$

برای مقایسه دو حالت ذکر شده داریم:

$$\frac{n_2}{n_1} = \frac{\frac{R_{a2} \times P_2 \times t \times \lambda}{hc}}{\frac{R_{a1} \times P_1 \times t \times \lambda}{hc}} = \frac{R_{a(2)}}{R_{a(1)}} \times \frac{P_{(2)}}{P_{(1)}} = 0/75 \times 0/8 = 0/6$$

طبق معادله فوتوالکتریک انیشتین داریم:

$$K_{\max} = hf - W_0 \Rightarrow \frac{1}{2}mv_{\max}^2 = \frac{hc}{\lambda} - W_0$$

کمیت‌های مربوط به فلز با تابع کار W_0 را با اندیس (۱) و فلز دیگر را با اندیس (۲) نشان می‌دهیم:

$$\frac{\frac{1}{2}mv_{\max(1)}^2}{\frac{1}{2}mv_{\max(2)}^2} = \frac{\frac{hc}{\lambda} - W_0}{\frac{hc}{\lambda} - nW_0} = \frac{\frac{hc}{\lambda} - W_0}{n(\frac{hc}{\lambda} - W_0)} = \frac{1}{n}$$

$$\Rightarrow \frac{v_{m(1)}^2}{v_{m(2)}^2} = \frac{1}{n} \Rightarrow \frac{v_{m(1)}}{v_{m(2)}} = \frac{1}{\sqrt{n}}$$

رابطه فوتوالکتریک انیشتین را به این صورت می‌توان نوشت:

$$K_{\max} = \frac{hc}{\lambda} - W_0 \Rightarrow \frac{1}{2}mv^2 = \frac{hc}{\lambda} - W_0$$

با جاگذاری معلومات مسئله، سمت چپ رابطه برحسب ژول به دست می‌آید و سمت راست برحسب الکترون‌ولت؛ پس سمت چپ را بر عدد e تقسیم می‌کنیم:

$$\frac{1}{2} \times 9 \times 10^{-31} \times (\lambda \times 10^5)^2 \times \frac{1}{1/6 \times 10^{-19}} = \frac{4 \times 10^{-15} \times 3 \times 10^8}{2000 \times 10^{-10}} - W_0$$

$$\Rightarrow 1/\lambda = 6 - W_0 \Rightarrow W_0 = 4/2 eV$$

انرژی فوتونها فقط وابسته به بسامد آنها و طبعاً مستقل از محیط انتشار است.

تعداد فوتون‌های گسیلی از یک لامپ برابر است با:

$$n = \frac{E}{hf} = \frac{Pt}{hf} = \frac{Pt}{h \frac{c}{\lambda}} = \frac{Pt\lambda}{hc} \Rightarrow \frac{n_1}{n_2} = \frac{P_1}{P_2} \times \frac{t_1}{t_2} \times \frac{\lambda_1}{\lambda_2}$$

مقداری ثابت

$$\Rightarrow \frac{n_1 \text{ لامپ بنفش}}{n_2 \text{ لامپ زرد}} = \frac{P_1 t_1 \lambda_1}{P_2 t_2 \lambda_2} = \frac{100 \times \overbrace{60}^{\text{ثانیه}} \times \overbrace{400}^{\text{نانومتر}}}{200 \times 1 \times 600} = 20$$

انرژی هر فوتون برابر است با:

$$E = hf = \frac{hc}{\lambda}$$

پس طبق فرض سؤال داریم:

$$hf_A = 6hf_B \Rightarrow f_A = 6f_B \Rightarrow \frac{c}{\lambda_A} = 6\frac{c}{\lambda_B} \Rightarrow \lambda_B = 6\lambda_A$$

$$\lambda_A + \lambda_B = 35 \mu\text{m} \Rightarrow \lambda_A + 6\lambda_A = 35$$

$$\Rightarrow \lambda_A = 5 \mu\text{m} \Rightarrow \lambda_B = 6 \times 5 = 30 \mu\text{m} \Rightarrow \lambda_B - \lambda_A = 25 \mu$$

بنا بر نظر انیشتین، وقتی نوری تک‌فام بر سطح فلزی می‌تابد، هر فوتون صرفاً با یکی از الکترون‌های فلز برهمکنش می‌کند. اگر فوتون انرژی کافی داشته باشد تا فرآیند خارج کردن الکترون از فلز را انجام دهد، الکترون به‌طور آنی از آن گسیل می‌شود.

انیشتین در نظریه فوتوالکتریک خود با توجه به کارهای قبلی پلانک در زمینه تابش گرمایی اجسام، فرض کرد که نور با بسامد f را می‌توان به صورت مجموعه‌ای از بسته‌های انرژی در نظر گرفت. هر بسته انرژی که بعدها فوتون نامیده شد، دارای انرژی‌ای است که از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$E = hf$$

یکی دیگر از پیامدهای نظریه الکترومغناطیسی ماکسول این است که شدت نور با مربع دامنه میدان الکتریکی موج الکترومغناطیسی متناسب است ($I \propto E^2$). به این ترتیب انتظار می‌رود به ازای یک بسامد معین، اگر شدت نور فرودی بر سطح فلز را افزایش دهیم باید الکترون‌ها با انرژی جنبشی بیشتری از فلز خارج شوند. نتیجه‌ای که تجربه آن را تأیید نمی‌کند.

هر چهار گزینه صحیح است.

نتایج تلاش دانشمندان در سه دهه آغازین قرن بیستم به نظریه نسبیت خاص (مربوط به مطالعه پدیده‌ها در تندی‌های بسیار زیاد و قابل‌مقایسه با تندی نور)، نظریه نسبیت عام (مربوط به مطالعه هندسه فضا-زمان و گرانش) و نظریه کوانتومی (مربوط به مطالعه پدیده‌ها در مقیاس‌های بسیار کوچک، مانند اتم‌ها و ذره‌های سازنده آن‌ها) منجر شد که امروزه به آن فیزیک جدید می‌گویند.